

ВЕРЕН УЧЕНИК НА БЛАГОЕВ И ДИМИТРОВ

Българската комунистическа партия, която вече има величава осемдесетилетна героическа история, е откърмила дейци, които с марксистко-ленинската си проникновеност и революционно-творческа устременост, с обществено-организационния си размах и народностна всеотдайност са определяли и определят координатите в развитието на националния ни живот. Те се извисяват и до големите върхове, завоювани от световната теоретическа политическо-революционна, философска, социологическа и културно-естетическа мисъл. Заслужено си спечелват уважението и признателността на народа ни, на международното комунистическо и работническо движение. Сред тия бележити дейци на мисълта и делото — слава и гордост на народа ни — се извисява и др. Тодор Живков, който в паметния месец септември прекрачва прага на своята честита 60-годишнина.

Още в края на миналия век Д. Благоев — Дядо с една учудваща историческа прозорливост разбра закономерностите на общественото развитие, видя светлите перспективи на пролетариата и заложи основите на партията на българската работническа класа. Тя прояви скоро своята политическа зрелост и стана един от стожерите на комунистическото движение в света, на иденте на Великата октомврийска социалистическа революция. Георги Димитров възглави и осмисли епичните борби на българския народ срещу буржоазно-капиталистическото господство, пръв разобличи кървавия образ на германския фашизъм и му нанесе съкрушителен удар на Лайпцигския процес, утвърди се като един от най-бележитите ръководители на световното комунистическо движение в най-решителния етап на драматичното стълкновение между двата непримирими свята. След социалистическата революция у нас през 1944 г. той пръв начерта цялостна и всеобхватна програма за развитието ни като социалистическа нация.

Възпитан в революционните традиции на тези големи умове и бележити организатори, закален в огъня на кървавите схватки с фашизма в навечерието на народната победа, Тодор Живков застана начело на партията в периода на разгърнатото социалистическо строителство, за да прояви рядка далновидност, принципиалност и творчески подход и изведе страната ни на най-предните редици на съвременната социалистическа общност. Неговите организационни способности и неизчерпаема енергия, голямата му деловитост, преданост и себеотрицание при осъществяване на сложните исторически задачи, които стояха пред народа ни по пътя на изграждане на социалистическо общество, както и пред комунистическото движение изобщо, му спечелиха безспорен авторитет на ръководител от ленински тип.

Целият жизнен път на др. Тодор Живков като гражданин и комунист е свързан с героичните усилия, изпитания и борби на народа ни за осъществяване на великите завети на Благоев и Димитров, на безсмъртните идеи на марксизма-ленинизма, на светлите пориви на човека за пълнокръвен обществено и нравствено осмислен живот.

Затова днес нашата партия, целият наш народ с вълнение и признателност посреща 60-годишнината на видния партийен и държавен ръководител, на бележития марксист-ленинец, посветил живота си за осъществяване на безсмъртните идеи на комунизма, на щастието на хората, на прогреса на човечеството.

Опознал от собствен опит още като юноша тежката орис на работническата класа в буржоазното общество, от 20-годишна възраст той слива съдбата си със съдбата на Българската комунистическа партия, за да върви неотстъпно в нейните челни редици. Непосреден участник и ръководител на партизанското движение, още от първите дни на народната власт партията поверява на др. Т. Живков най-отговорни постове. И навсякъде той ще прояви своята удивителна енергия, размах и комунистическа принципиалност в решаване на конкретните задачи и очертаване на перспективите за по-нататъшна работа. Тези негови качества се проявяват с особена сила и в най-трудните моменти, които е трябвало да изживее нашата партия.

Името на др. Т. Живков ще остане завинаги свързано с историческия Априлски пленум на ЦК на БКП през 1956 г. Този пленум, който в светлината на решенията и духа на XX конгрес на КПСС трябваше да направи дълбоки и всеобхватни изводи за по-нататъшната работа и задачи на нашата партия, бе подготвен и проведен под негово непосредно ръководство. Като първи секретар на Централния комитет на него се падна историческата отговорност да поведе неотстъпна принципиална борба срещу чуждия на марксизма-ленинизма култ към личността и да бъдат преодолени вредните последици в обществено-икономическия и духовно-интелектуален живот за възстановяване на ленинските принципи и норми в дейността на партията и обществото. Тази борба бе съпроводена и с по-нататъшни плодотворни усилия за углъбяване и разширяване на дружбата ни с великата съветска страна и творческо използване на опита на КПСС в социалистическото строителство, за по-непосредно всестранно сътрудничество с другите социалистически страни, за провеждането на практика на ленинската политика за мирно съвместно съществуване между държавите с различен обществен строй. В осъществяването на този дълбок прелом в живота и дейността на партията и страната Централният комитет, възглавяван от др. Т. Живков, творчески разработи множество теоретически и практически проблеми на общественото, икономическото и идеологическото развитие на страната ни по пътя на социализма и комунизма. При усложнената международна обстановка и появилите се разногласия в средата на световното комунистическо движение се изисква много мъдрост и далновидност, за да се следва пътят на творческия марксизъм-ленинизъм, за да се води успешно борбата против ревизионизма и догматизма и се отстояват принципите на социалистическия патриотизъм и пролетарски интернационализъм. И в тази именно сложна и многостранна борба от национален и международен мащаб др. Т. Живков се изяви с всички си размах и угъбеност на истински творчески марксист-ленинец. Под неговото ръководство партията погледна трезво и обективно на задачите, които трябваше да бъдат осъществени на всички фронтове, както и на трудностите, които предстоеше да бъдат преодолявани, на перспективите, които се очертаваха за пълното социалистическо преустройство на селското стопанство, за индустриализиране на страната, за всестранното разгръщане на потенциалните възможности на националната ни наука,

изкуство, култура. И днес ние с удовлетворение виждаме как все по-пълно и неотстъпно възтържествува начертаната априлска линия и по отношение на темповете и закономерностите в националното развитие, и по отношение на световноисторическия процес и ролята на опита на КПСС в решаване на общите и специфичните проблеми на всяка страна при техните конкретно-исторически условия. Сега още един път се потвърдиха далновидността и правилността на димитровската политика, която намери истинското си продължение и осъществяване в решенията на Априлския пленум, в завоеванията при тяхното провеждане в живота.

Деветият конгрес, Юлският, Септемврийският и следващите пленуми все по-детайлно теоретически и практически разработваха, определяха и изясняваха задачите, които трябваше да бъдат решавани в условията на разгръщащата се научно-техническа революция и превръщането на България във високо развита промишлено-аграрна страна.

Непреходната жизненост и плодотворност на априлската линия — и в политическата, и в икономическата, и в идеологическата област — намери най-ярка и пълна манифестация на Десетия конгрес на партията. По характера на проблемите, които бяха обсъждани, по значимостта на директивните и програмни документи, които бяха приети, този конгрес ще остане паметен в историята на Българската комунистическа партия, в историята на нашата страна, той наистина следва да носи името исторически конгрес. В отчетния доклад на ЦК, изнесен от др. Живков, в заключителното му слово на конгреса, в приетите директиви и величава програма на партията намериха проникновен марксистически анализ и обобщение проблемите на изминатия път, епичните борби, дръзновения, завоевания и надежди на народа ни за създаване на безкласово щастливо социалистическо общество. По своята всеобхватност, дълбочина и перспективност новата програма на партията наистина представлява вдъхновен синтез на успехите и задачите на партията, на нейните досегашни и бъдещи грижи за благото и щастieto на човека — върховен критерий, смисъл и оправдание на всяка дейност.

Затова и от конгресната трибуна в заключителната си реч с чувство на гордост и удовлетвореност Т. Живков, обобщавайки работата, патоса на конгреса, общото звучене на изказванията на делегатите, заяви, че Десетият конгрес е конгрес не само на българските комунисти, но и на целия български народ, на всички труженици на нашата родина. „Защото цялата работа на Десетия конгрес беше пронизана и просмукана от голямото чувство за отговорност на партията пред живота, съдбата и бъдещето на обикновения труженик, в името на когото се върши всичко у нас и без когото не може да бъде извършено нищо хубаво, нищо голямо и значително на този свят.“ Всички граждани на нашата родина, работниците в различните сектори на обществения, стопанския, културния фронт не могат да не се съгласят с тези правдиви констатации, както и с генералния извод, направен все в същата бележита заключителна реч: „Десетият конгрес на Българската комунистическа партия е тържество на великото учение на Маркс—Енгелс—Ленин, тържество на априлската линия на нашата партия. Благодарение на априлската линия станаха възможни блестящите победи в индустриализацията на страната, коренните преобразования в селското стопанство, творческата дейност в теорията и практиката на социалистическото строителство, развитието на социалистическата демокрация, големите успехи в науката, образованието и културата, широкият размах във внедряването на научно-техническата революция. Благодарение на априлската линия стана възможно да се разработи и Програмата на партията за изграждане на развито социалистическо общество в България.“ И сякаш като клетва пред народа прозвучаха думите, че тази

грандиозна, величава прс рама „ще бъде изпълнена до последния ред, до последната дума“. И по време на самия конгрес, и сега, когато се вглеждаме и проучаваме неговите решения, нас ни удивляват енергията, зрелостта, далновидността на първия секретар на нашата партия, който съумява да подходи винаги творчески към проблемите, да сплоти кадрите, да вдъхне вяра в бъдещето. Такива качества той проявява и като държавник и ръководител на страната ни, и по форумите на международното комунистическо движение. Неоспорими са неговите заслуги и за изработването на новата конституция на Народна република България, която се явява израз на настъпилите огромни изменения в развитието на общественно-икономическите отношения в нашата страна през периода на изграждането на социалистическото общество, която е още едно доказателство и неопровержим документ за дръзновената воля на българския народ да гради своето настояще и бъдеще чрез всеотдаен труд, за всестранин прогрес и мирно, щастливо развитие. Обосновавайки основните принципи на новата конституция в доклада си пред XVI сесия на Петото Народно събрание, др. Т. Живков с гордост и увереност заяви, че „нашият народ, който е наследник на велики революционни традиции, който осъществи социалистическата революция в България и успешно изгражда социалистическото общество в тесен и нерушим братски съюз със Съветския съюз и другите социалистически страни, нашият народ, който прие като своя програмата на партията за изграждане на развито социалистическо общество, ще гласува единодушно за новата конституция, защото така ще гласува за своето собствено щастливо настояще и още по-прекрасно бъдеще“. Всенародният референдум потвърди тази непоколебима вяра на партийния и държавен ръководител.

Когато днес препочитаме докладите, речите, изказванията, събрани в редица обемисти томове, пред нас се откроява една рядко обаятелна личност, съумяла да обхване проблематиката на нашето време, проявявайки неотстъпна марксистко-ленинска последователност и комунистическа убеденост, широта във виждане и разбиране и на най-сложните въпроси, свързани с цялостното ни движение напред.

Ръководителите на нашата партия винаги са живеели най-отблизо с проблемите на литературата и изкуството, проявявали са проникновени разбирания относно потребностите и задачите на идеологическия фронт в общото социалистическо преустройство на обществото. Нали Д. Благоев именно стана и основател на марксистката литературна критика у нас. А Георги Димитров, ценейки най-високо духовните завоевания на българския народ от най-дълбока древност до наши дни, изигра историческа роля в сплотяването на честните и прогресивни представители на творческо-интелектуалната мисъл у нас, с непрестанните си мъдри указания и напътствия към писатели и културни дейци, към цялата ни творческа интелигенция, чертаеше задачите и насоките на националната ни литература, наука и изкуство. И в тази област др. Тодор Живков се явява достоен техен ученик, продължител на техните плодотворни традиции.

Ако разгърнем само двата обемисти сборника, издадени още през 1965 г., където са включени по-важните речи, статии, доклади и изказвания на др. Т. Живков по въпросите на изкуството и литературата, науката и образованието, на културата и идеологическата работа въобще, ще видим не само трайни и неотслабващи интереси към тая област на човешката дейност, но ще се открият прозорливостта и принципиалността на ръководителя марксист-ленинец, който разбира своеобразието и сложността на духовно-творческата, интелектуално-мисловната дейност, както и нейната незыскаема роля в изграждането на социалистическото и комунистическото общество. А сигурно

не по-малко по обем е и онова, което е излязло от перото му през последните пет-шест години. От името на партията и Централния комитет др. Т. Живков винаги се е отзовавал на най-актуалните въпроси на научното ни и идеологическо развитие. С проникновение и мъдрост чертае близките и перспективните задачи пред дейците на науката и културата, полага особени грижи за тяхното развитие. С особена настойчивост, неуморно и непримиримо той обосновава марксистко-ленинското начало за органическата връзка между изкуство и общество, между литература и народ, за необходимостта от проникновено познаване на живота в цялото му многообразие и противоречивост, за да бъдат създадени пълноценни, с непреходна значимост художествени произведения. Още на Априлския пленум той издигна високо глас за преодоляване на сектантството и догматизма, които спъваха нормалното развитие на духовната ни култура, нанесоха сериозни вреди на идеологическия фронт. Грубото декретиране и администриране, робуването на изкуствено създадени схеми не позволяваха да се разгънат на ширина и дълбочина силите на творческата ни интелигенция. „Създадена бе пукнатина, разединение в средите на творческата интелигенция. Много дейци се отчуждиха от активна творческа работа. Прилагаха се чужди на партията методи на командване и декретиране, на разправа с кадрите на този фронт. Догматизмът като теория и практика внасяше скованост, схематизъм, шаблон и застой в творческата работа“ — говори др. Т. Живков в речта на срещата на Политбюро с дейци на културния фронт през 1963 г. Големите задачи на социалистическото строителство поставят като неотменна жизнена повела да се постигне пълно единение на всички — политически партийни и творчески — дейци с народа. „Ние всички знаем, че нашата сила и като обществени, политически партийни дейци, и като творчески работници — писатели, художници, композитори и артисти — е в неразривната ни връзка с народа, в това, че ние вярно изразяваме и защитаваме интересите на народа, че работим и творим за народа.“ И въз основа на това дълбоко осъзнато начало за всяка плодотворна обществено-политическа и художествено-творческа дейност, потвърдено и от многовековната история на литературата и изкуството, той формулира през 1958 г. дълбоко съдържателния и перспективен партийен лозунг: „Повече между народа, по-близо до живота“. Големите творци на националната и на световната литература са се извисили до непреходни по значимост завоевания именно защото са живеели с проблемите на своето време, разкривали са борбите и стремежите за социално и национално освобождение, за обществен и духовен напредък. За да може съвременният творец да види, почувствува и разбере същността на многообразните процеси, съпътстващи формирането на новото социалистическо общество, и им даде съответна художествена интерпретация, той трябва да стои на позициите на марксистко-ленинската идеология, да изхожда от принципите на социалистическия реализъм. Толкова повече, че именно „социалистическият реализъм дава възможност пълнокръвно да цъфтят всички видове и жанрове на литературата и изкуството, за богато разнообразие на стила, сюжета и тематиката, за най-пълно проявление на творческите способности, таланти и художественото майсторство на индивидуалността, поривите, търсенията и дръзновенията на твореца“. Все в тая своя реч др. Живков логично и с проникновение осветлява и редица други жизнено-актуални въпроси — за партийното ръководство на идеологическия фронт и за свободата на художественото творчество и на критиката, за партийността и народността в творческата дейност, с които въпроси особено много се спекулира в буржоазния свят, както и за някои отклонения от здравата реалистическа естетика и увлечение по упадъчни тенденции. И на основата на цялостната теория и практика на марксистко-ленинското учение с

всичката категоричност ръководителят на партията подчерта, че партията и Централният комитет, както ръководят всички сектори на живота, така ще ръководят и идеологическия фронт, ще насочват творческата дейност на интелегенцията ни в интерес на народа, на социалистическото строителство. Защото това не само няма да спъва тяхното творчество, но, напротив, явява се жизнена предпоставка те да проявят своите дарования за създаване на истински народна социалистическо-реалистическа литература, критика, изкуство. Но заедно с това се припомня, че са необходими и творчески дискусии, широка размяна на мнения, спорове и т. н., но винаги на основата на социалистическата идейност. В тая насока др. Т. Живков положи много усилия, прояви умение и такт, за да бъдат преодолены някои неправилни предубеждения, натрупани от предходните години, за утвърждаване на ленинските разбирания по тези кардинални въпроси на социалистическата литература, критика, наука. Той указва на опасностите, които могат да дойдат и отляво, и отясно: примитивното разбиране на сложната и своеобразна творческа дейност, изопачаването на ленинските принципи за партийността довеждат неизбежно до принижаване стойността и ролята на художественото творчество; ако не се воюва непрестанно за утвърждаване на социалистическата идеология, буржоазните възгледи биха проникнали безпрепятствено и биха нанесли непоправими поражения в средите на интелегенцията, в съзнанието на масите, от каквито поражения не можаха да убягнат редица други социалистически страни. В периода, когато революционните и прогресивните сили в света са в настъпление, когато класовите битки стават все по-изострени, идеологическите проблеми излизат на най-предната линия. Затова и нашата партия неотстъпно ги държи пред погледа си. Когато и у нас се забелязаха някои кълнове на нездрави и вредни тенденции в областта на литературата и изкуството, както и в областта на критиката, това не можеше да не разтревожи партията. И чрез своя първи секретар тя посочи своевременно корените, предпоставките и пагубните последици от разпространението на подобни рецидиви, на явления, чужди на марксистко-ленинската идеология. В историята на българската литература и култура ще заеме видно място забележителната програмна реч на др. Т. Живков пред XVI конференция на Софийската комсомолска организация. Тази реч намери извънредно широк резонанс, послужи като категорично напомняне и коректив на мнозина, които в своята конкретна работа бяха подценили някои основни принципи на марксистко-ленинската литературна наука и критика, както и на художествената дейност. И сега думите на партията, на ръководителя-държавник и политик прозвучаха с всичката логичност, яснота и принципиалност относно някои основни предпоставки за появата на голяма литература, съзвучна с размаха и величието на нашата съвременност. Отново бяха припомнени изконните принципи на нашата идеология, наука, изкуство и култура, за да не се проявяват нито рецидивите на догматизма, схематизма и сектантството, нито да виреят безидейността, аполитичността, либерализмът, да се амнистират слаби в идейно-естетическо отношение произведения. В тази своя реч др. Т. Живков особено акцентува на състоянието на художествената ни критика, посочи някои тревожни явления в нея, които внасят бацила на идейна деформация и естетическо осакатяване, водят към духовна деградация. Критиката трябва своевременно да вижда и по достойнство да оценява качествата и слабостите на всяко произведение, да повиши критериите, да утвърди като ръководно начало класово-партийния подход при оценката на литературната продукция, да създаде непримиримост към посредственото и примитивното, към идейно нездравото и художествено елементарното, към увлеченията по разните декадентско-формалистични тенденции. В тая област ние имаме бо-

гато наследство, блестящи примери на истинска боева, комунистически принципиална и непримирима марксистка литературна критика. Традициите на Благоев, Бакалов, Павлов трябва да служат за опора и ориентир и на съвременната ни критика, за да решава с успех задачите на нашето време. „Ние трябва да изострим още повече нашето идеологическо оръжие, да бъдем понастъпателни, да даваме отговор на онези проблеми, които животът поставя, да нанесем неотразими удари на противника и същевременно да създадем непреодолима броня срещу всяка идеологическа диверсия на империализма“ — говори със загриженост и разбиране първият секретар на партията. Важността и сложността на тая борба изисква всеотдайните и обединени усилия на всички, за да се издигне нейната идейна и методологическа висота, защото се касае за спечелване съзнанието на хората и насочването му към необятните простори на комунистическата идейност. Именно чрез критиката партията осъществява своето участие в литературния процес, осъществява партийното ръководство в художествената дейност. Всестранният анализ на съвременното състояние на художествено-критическия фронт дава основание да се заключи, че главната нейна слабост е подценяването на класово-партийния критерий. „Главната слабост, която се забелязва в някои среди на нашата художествена критика, е в това, че не се прилагат достатъчно последователно и докрай класово-партийните критерии, когато се оценяват художествените факти, явления и тенденции. Оттук произтича и опасността партийността в критиката да се превърне във фразеология, да стане димна завеса, която да скрие от погледа на партията, обществеността и на самата критика действителните процеси, извършващи се в областта на литературата и изкуството.“ Наистина — какви по-навремени и проникновени предупреждения и указания! Но заедно с това и колко окрилящо звучат финалните думи на тая програмна реч: „Партията вярва в нашата художествено-творческа интелигенция. Тя и в бъдеще ще ѝ дава своята пълна подкрепа в благородната ѝ борба за създаване на силни и вълнуващи творби — в името на духовния разцвет на народа, в името на родината, в името на комунизма!“

Тази реч на др. Т. Живков, както и специалното решение на Политбюро във връзка с нея представляват несъмнен нов принос в усилията на партията за създаване на идейно целеустремена и художествено пълноценна, социалистическо-патриотична и комунистически-интернационална действена литература, на истински партийно-боева литературна наука и критика.

В отчетния доклад на ЦК пред Десетия конгрес въпросите на науката, литературата, културата заемаха по достойнство широко място. „Художествена култура — достойна за времето“ — така бе онасловен в отчетния доклад разделът, посветен на проблемите на литературата и изкуството. Оценките, мислите, указанията, развити тук, отново потвърждават мъдростта и кръвната заинтересованост на партията от по-нататъшното развитие и издигане на литературно-художествената и критическо-теоретическа мисъл, за да стане тя още по-действен фактор на познание и възпитание, за обществено-политическо, нравствено-естетическо издигане на съвременните и идни поколения. Затова, като използва мисълта на Маркс, др. Т. Живков с пълно основание подчертава, че „днес повече от всякога ни е нужно художествено творчество, което не само обяснява света, но и пряко съдейства за неговото изменение“, а това именно сродява „литературата и изкуството с партийната работа, това ги прави част от общопартийното дело“. В съответствие с грандиозните перспективи, които бяха начертани за бъдещото развитие и изграждане на зряло социалистическо общество, бяха формулирани и задачите на научния, литературния и общокултурен фронт, бяха направени нови теоретически разработки и набелязани практически мерки за всемерното развитие

на творческо-интелектуалната дейност. Пред дейците в тая област сега стои задължението да разгърнат с нов устрем творческите си търсения и дръзновения, да се отдадат на упорита апостолска работа, да създадат такава структура в организацията и управлението на идеологическата дейност, че тя да стане дълбоко съдържателна и всестранно действена, та да може максимално да съдействува за изграждането на зрялото социалистическо общество, теоретическите основи на което бяха така задълбочено разработени и обосновани в доклада на др. Т. Живков пред конгреса.

С всестранната си плодотворна дейност в продължение на близо три десетилетия др. Т. Живков прояви забележителни качества на партиен и държавен ръководител, които заслужено му спечелиха уважението на целия наш народ и на световната комунистическа общественост. Встъпвайки в своята шестдесетгодишнина, той е изпълнен все с такава неотслабваща жизнена и творческа енергия, която отдава безрезервно за благото на нашата родина, за победата на комунизма. Затова и нашата творческа интелигенция заедно с целия ни народ изразяват своите искрени сърадвания и благопожелания на достойния ученик на Благоев и Димитров за здраве и духовна бодрост, за все такава всеотдайност на големите идеали на социалистическото и комунистическото общество.

„ЛИТЕРАТУРНА МИСЪЛ“